

Bilimsel Yazı:

Edebiyat dersinde öğrencilere kazandırılması gereken “metin/ler üzerine yazma” becerisi üzerine konuşmak istiyorum. Bu tür bir yazı yazma bazı bilimsel yöntemleri kullanmayı gerektirir. Edebiyat bir bilim değildir ama bilimsel yöntemleri kullanır. Bilimsel yöntemler dersimizde nasıl kullanılır? Bu soruyu cevaplamadan önce “Bilimsel olan nedir?” diye düşünelim:

Bilimin üç temel ilkesine baktığımız zaman bu tür yazılarda aradığımız üç temel ögeye de ulaşıyoruz: AKIL, BİRLİK/EVRENSELLİK, ÖZGÜRLÜK.

İnsanı diğer canlılardan ayıran en temel özelliği akılı. Muhakeme, bu tür yazılar yazarken mutlaka kullanılması gereken bir zihinsel eylem. O nedenle “bilimsel yazı” yazmadan önce “bilimsel düşünme” öğretilmeli. Bu sadece edebiyat dersinin sorumluluğunda da değildir. Her derste sorunlar akılcı yöntemlerle tartışılmalı, düşünme yolları öğretilmeli ve kullanılmalıdır.

Birlik/Evrensellik ise bir ortaklığı ifade ediyor: Yerel kalmayıp “dünyanın her yerinde geçerli olan”ı arıyor. Dünya vatandaşlığı kavramı var artık. Küreselleşmeyle güçlü bir birey olmanın tanımı da değişti. Yaptığı işlerle ve donanımıyla dünyanın her yerinde yaşayabilecek insan yetiştirmek amaçlanıyor. Çocuklarımızın böyle olmasını istiyoruz. Bu da evrensel standartları yakalamakla ilgili. “*Dünya ile akrabalığımı kendi ulusumla akrabalığının üstünde tutuyorum.*” der Montaigne. Hayata bu düzlemde bakmak, bilimin, sanatın birleştirici gücünden yararlanmakla mümkün. Edebi metinleri değerlendirirken de dünya standartındaki belli ölçüleri kullanıyoruz.

Özgürlük de bilimin olmazsa olmazı ve çok temel bir gereksinim. Sanatı bırakın bilime bile sansür uygulandığına her çağda tanık olmuşuz, olmaktayız. Sansürsüz, tabusuz, özgür bir ortam yeşertir bilimsel düşünceyi. Özgürlüğün önündeki en büyük engel bir ideolojiye/inanca körükörüne bağlanmaktır. Herhangi bir fikre “kesin” gözüyle bakmak eğitimin önündeki en büyük engeldir. Yaratıcılık için özgürlük, özgürlük için de geniş ve açık ufuk gerekir.

Yankı Yazgan: Eğitimde ne kazandırılmalı öğrencilere? Gerçeğin bize görüldüğü gibi olmayabileceğini akıl etmek, emin olmaktan korkmamak. Ancak bu noktada tartışabiliriz. Bir ideolojiye veya tuttuğu “takım/partiye gözü kapalı bağlı olanla tartışılmaz. Yolu baştan kapatan bir yaklaşımda bilimsel bir yön yoktur.

Bilimsel olma özelliği taşıyan bir yazıda bu üçü de var: Akıl, Birlik, Özgürlük. Muhakeme yapabilme, eleştirel olabilme; değerlendirmelerde evrensel ölçülere uygun olma; özgür, özgün olma.

Bu üç kavrama baktığımızda şu soruyu sorabiliriz:

Bunları yücelten bir kültürümüz ve eğitimimiz var mı? Akılı mı, duyguyu mu önde tutuyoruz? Muhakeme yapmamız isteniyor mu? Her gün televizyonda dinlediğimiz konuşmacılar sağlam kanıtlara mı yoksa duygulara mı yaslanarak savlarını ileri sürüyorlar? Eğitim sistemimiz düşünceye, felsefeye ne kadar önem veriyor? vb. Daralalım ve sadece Edebiyat kitaplarına bakalım: Seçilmiş metinler bu anlamda taranınca karşımıza nasıl bir tablo çıkıyor? Seçilen metinler edebi değerleri yüzünden mi, başka nedenlerden mi seçilmişler? Metinlerin kaçısı dünya edebiyatından? Dersimiz öncelikle kültür dersi mi, sanat dersi mi? Edebiyat tarihi ve

dil bilgisini ayrı disiplinler olarak mı, edebiyat dersi içinde mi öğreteceğiz? Öğretim programının öğrencinin ufkunu açan bir yaklaşımı, edebi metinleri çözmek için bilimsel teknik önerileri var mı?

Bunları düşündüğümüz zaman işimizin hiç de kolay olmadığını net bir biçimde görüyoruz.

YAZI kısmına gelince...

1.Dinleme, konuşma, okuma, yazma öğrencilere kazandırılması gereken temel beceriler. Bunlar arasında son öğrendiğimiz beceri **yazma becerisi**. 6-7 yaşından sonra harfleri birbirine çatıp okumayı söküyoruz ama okuduğumuzu anlama, yorumlama ve bunları yazıyla ifade etme konusunda her yaşta sıkıntılıyız. Herhangi bir şeyi okumaya başlamadan önce, “okumayı” öğrenmek gerekli. Bu ise, okunan metni sınavabilecek bir seviyeye erişmiş olmakla mümkün. Eleştirel okumayı bilmiyoruz. Bunu başarabilirsek hayatımız değişecek. Metne sorular sormayı öğrenmemiz gerek.

2.Eğitim anlayışımız “okuduğunu anlama ve anlatma” konusuna fazla yer vermiyor. Türkçe ve Edebiyat derslerinde bile “kompozisyon çalışmaları” merkezde değil. Anlatım çalışmaları hiçbir zaman başrole çıkamamıştır. **Edebiyat dersi demek, öncelikle uygun metinler üzerinde çalışmalar yapmak demektir.** Müfredatımızın bunu öncelediğini söyleyemeyiz. Kronolojik gidiş, dönemler, yerel sanatçı grupları, edebi akımlar, ilk’ler vb. Her şeyden birazcık ve kopuk bilgiler... Her şeyi yığalım derken en temel şeyleri öğretmiyoruz. AZ OLAN ÇOKTUR halbuki.

Bütünden kopmuş metin parçalarıyla olmaz bu ders. Öğrenci bütüne hakim olmadan o metnin keyfine nasıl varabilir, o metin üzerine nasıl görüş belirtebilir, yazı yazabilir?

3.Diğer dersleri veren öğretmenler de genellikle “yazma” eyleminin sadece Türkçe derslerinde yaptırılması gerektiğini düşünürler. Halbuki bütün derslerde öğrenciler yazmaya teşvik edilmeli. Fizik, Kimya dersinde deney mi yapıldı, ne yaptığını kısaca rapor halinde yaz; Tarih dersinde bir savaş mı çalışıldı, sebep sonuç bağlamında bir paragraf yaz, Coğrafya dersinde gezi mi yapıldı, gözlemlerini öbekleyerek yaz gibi.

Sadece Türkçe dersinin değil her dersin sorumluluğu var düşünme ve yazma becerisinin gelişmesinde. Okuma, anlama, tartışma, muhakeme yapma, yazma gibi etkinlikler her disiplin için geçerli. **Bu sadece “dili kullanma meselesi” değil öncelikle “zihinsel etkinlik” meselesidir.** Her dersin öğretmeni yazdırmalı ve alt sınıflardan üste doğru beklenti artmalı: Cümleden, paragrafa, oradan daha kapsamlı yazılara. Her derste bu yapılmalı.

Okulların çoğunda törenlerde sadece Türkçe öğretmenlerine konuşma hazırlama görevi verilmesinin arkasında da aynı düşünce var. **Herhangi bir dersin öğretmeni planlı, anlamlı bir yazı yazabilmeli.** Bu kabul görmediği içindir ki okullarda edebiyat öğretmenleri editor, tören konuşmacısı, imla noktalama hataları tarayıcısı vb olarak kullanılıyor ve bu doğal karşılanıyor. **Bu, normal değildir.** Sorun buralardan başlıyor. Bir lise öğretmeni bile böyle bir yazı yazamıyorsa öğrencilerden bunu beklemek haksızlıktır.

-----“Bilimsel Yazı Oluşturmak” deyince; hem **süreçte** yapılması gerekenler hem de bu tür yazının **teknik** özellikleri üzerinde durmak gerek. Yani nasıl basamaklandıracağız bu beceriyi ve bu tür yazıları yazmanın teknikleri nelerdir?

1.A.Bilimsel yazı yazacak duruma nasıl gelinir?

Sistem kurmak gerek önce. Bütün düzeylere toplu olarak bakıp şu metinleri şu amaçlarla, şu sırayla şu derinlikte işleyeceğim, şu tarz sınavlarla, ödevlerle değerlendireceğim gibi.

Uluslararası programlardan olan MYP’de; ortaöğretimin ilk 5 basamağında (6-7-8-9-10.sınıflar) temel beceriler başlığı altında öğrenme basamakları var. Temel beceriler olarak OKUMA, KONUŞMA VE DİNLEME, bir metin üzerine bilimsel yazı yazma var. Bu 4 temel beceriye ilave olarak şunlar da var: MEDYA PROJESİ, ARAŞTIRMA PROJESİ, YARATICI YAZMA, TARTIŞMA YAZISI YAZMA. Her biri için adım adım yazdırma çalışmaları planlanmış.

Ayrıca her düzeyde bir yazma etkinliğine daha fazla önem veriliyor: Mesela;

6.sınıfta bir metni **özetleme** üzerine yoğunlaşıyor. 7.sınıfta metnin **yapısını** farketme, 8. sınıfta **onaylama ve tartışma** arasındaki farkı görme, 9.sınıfta **düşünceleri ve gerçekleri ayırma, yorum yapabilme, analiz, sentez** yapabilme10.sınıfta kılavuz sorular eşliğinde bir **metin üzerine kompozisyon** yazabilme.

11.sınıftan da aşamalı bir öğretim tekniği örneği vermek gerekirse IB’nin yeni müfredatındaki çeviri eserler Bölümü’nde yer alan bir çalışmayı kısaca aktarabilirim:

Çeviri bir eser her öğrenci tarafından okunmuş olarak sınıfa gelinir. Okuma yapılırken özellikle eserdeki “kültür”e odaklanılır. (Çeviri eserlerde üslup çalışması değil içerik çalışması yapılıyor. Her eserin ne için çalışılacağı baştan belirlenmiş.)

1.adım: Derste tartışma. “Etkileşimli sözlü” çalışması. Bu çalışma, kültür ve içerik odaklı olacağı için öğretmen bu konularda yoğunlaşılabilir **sorular** hazırlamış olarak sınıfa geliyor. *Soru örnekleri:Mme Bovary’de köy, kasaba ve kent nasıl çizilmiş? Buralardaki insan ilişkileri, sosyal ortamlar nasıl resmedilmiş? Kendi kültürünle bağlantılar kurabilir misin?* gibi. Eser hk bu yönde görüşler ortaya konurken öğrenci, arkadaşlarının o eser hk neler düşündüğünü öğreniyor, not alıyor. Öğretmenin buradaki işlevi, amaca uygun sorularla tartışmayı yönetmek.

2.adım: Tartışma sonrası öğrenci derste kısa bir “özeleştirel” değerlendirme yazısı yazıyor. Kendine şunları soruyor:*Tartışma sonrası eserle ilgili yeni bir şey farkettim mi? Bu eserdeki kültürel konuları kavrayışım derste tartışmadan sonra gelişti mi, değişti mi? Ben böyle yorumlamışım, şunları fark etmemiştim, herkesi dinledikten sonra şunları da farkettim veya artık şöyle düşünüyorum* gibi. Öğrenci, bu aşamada eserle ilgili “kültüre odaklı” bir yazı oluşturuyor. Öğretmenin dahil yok bu aşamada. Derste yazılan bu yazı daha sonra bilgisayarda tekrar yazılıyor. 300-400 sözcük.

3.adım: Öğretmen kontrolünde aynı yazıyı geliştirerek yazma. Öğretmen 3-4 adet yönlendirici soru vererek öğrencileri bunların çevresinde düşündürecek ve varsa

öğrencilerin sorularını cevaplayacak. Öğrenci yoğunlaşacağı konuda netleşecek ve makalesine uygun bir başlık bulacak. (Yazma süresi: 40-50 dk.) Öğretmen neler sorabilir? Makale başlığı buna uygun olarak nasıl konabilir? Örnek:

1.Soru:Mme Bovary, hangi karaktere yoğunlaşarak bitiyor, yazar niçin böyle bir seçim yapmış olabilir?

Makalenin Başlığı: Bir taşra burjuvası olarak Eczacı Homais.

2.Soru: Eserde farklı sınıflara, kültürlere ait değerleri iyi gösteren mekanlar hangileridir?

Makalenin Başlığı: Düğün ve Balo sahnelerinin karşılaştırılması.

4.adım: İskeleti oluşturulan bu yazının evde makale biçiminde yazılması. 1200-1500 sözcük.

1.B.Bilimsel Yazı Yazma

Edebiyat dersinin kalbi, “edebi metinler”dir; bu metinlerle ilgili düşünce yazıları yazabilmek de bu dersin olmazsa olmazı’dır. Bu becerinin yerleşmesi için okutulan her eserle ilgili yazılı ve/ya sözlü uygulamalar yapmak gerekir. Uygulamaların çokluğu başarının artmasını sağlar.

Metinler üzerine bütünlüklü bir yazı yazabilmek için donanım gerek. **Metni doğru okumak** ilk basamak. Öğretmenin derste belli yöntemler uygulayarak yerleştireceği bir alışkanlık bu. Örnek olarak kurgusal bir metin okunurken belli yerlerde durup değerlendirmeler yapılmasına fırsat vermek, bundan sonra neler olabileceği üzerine düşündürmek gibi. Metin bilgisi yanlış veya eksikse yazı da bundan payını alır.

İkinci basamak metne her açıdan eleştirel bakabilmek. Eserler, din ahlak, gerçeğe uygunluk yönünden eleştirilmez. **“Estetiği yaratan unsurlar”ı bilmeden bir edebi değerlendirme yapılamaz. Kurgu ve gerçek arasındaki farkı bilmeden de edebi eleştiri yapılamaz.** Bu nedenle bir metni eleştirel okuma teknikleri sürekli ve sistemli biçimde kullanılmalıdır.

Yazı şu üç başlıkta değerlendirilebilir: Dil,Anlatım, Düzen/Plan, İçerik:

1.KULLANILAN DİL

a.Sanatsal süslü bir dil, duygusal ifadelerinin ağır bastığı bir anlatım bu tür yazılar için uygun değildir.

b.ALANLA İLGİLİ TERİM, KAVRAM BİLGİSİHER ALAN KENDİ JARGONU, TERİM DÜNYASIYLA KONUŞUR. **Edebiyat alanının terimleri kullanılarak yapılmalı işlenmeli konular. İmge, sembol, motif, tema, dize, sezdirme, anlatıcı, mecaz gibi terimlerle konuşup yazmalı derste.**

2.DÜZEN/PLAN YAPMA

Plan, sadece kolay anlaşılmayı sağlamak içindir. Düşüncedeki sıralama yazı için geçerlidir. Düşünürken bir yapı kuramayan, dağılan bir zihin yazarken de sıkıntı çeker. Öğrencilerin en çok zorlandıkları alan bu. Şimdiye kadar okuduğum yüzlerce kağıtta en çok

karşılaştığım sorun. Düşünmede başlıyor yapı kurma. Bu tarz düşünmeye alışmamışız. Kafalarımız karmakarışık. Düşünceyi düzene sokmayı beceremeyenler bazen bir düzen arayışıyla mesela bir şiir çözümlemesinde dize dize gidiyor. Bu çok yanlış bir yol; neden? Çünkü sürekli tekrara düşer; şiirin bütününe yayılmış temalarla sürekli karşılaşıyor her dizede ve bunları tekrarlayıp duruyor.

3.İÇERİK

BİR TARTIŞMA OLUŞTURABİLME / bir düşünceyi geliştirebilme. Bunu yapamayan öğrencilerin en çok kullandıkları yöntem özetleme. Bir eser üzerine görüş geliştiremeyince eseri özetlemeye soyunuyor. Temel becerileri geliştiren zihinsel etkinlikler: Muhakeme, Eleştirel Düşünme. **"Muhakeme; tartarak, karşılaştırarak bir yargıya varma"** **"Eleştirel düşünme: Bir iddianın doğruluğunu tartma, tartışma yolu"**

Bir tartışma oluşturmak; sebepler ve sonuçlar ortaya koymak, bunların arasında gidip gelmek, düşünme tekniklerini bilmek; karşılaştırma, tanımlama, açıklama, doğrulama gibi teknikleri uygulamakla mümkün.

ÖĞRENCİNİN MUHAKEME GÜCÜNÜ ARTTIRMAK İÇİN EDEBİYAT DERSİNDE FELSEFİ YAKLAŞIMLAR DA KULLANMALIDIR. Şu tür sorular ortaya atılıp sınıfta tartışılabilir:

- Kurgusal özelliği olan edebi metinlerden bilgi edinmek, gerçeğe ilişkin şeyler öğrenmek mümkün müdür?
- Edebiyatın işlevi nedir?
- Yazarın hayatından yola çıkarak onun eserindeki niyetini okuyabilir miyiz? Yazarı tanımak bir eseri anlamak, yorumlamak için ne ölçüde önemlidir veya değildir?
- Yazardan, sosyal, kültürel, tarihi bağlamdan tamamen koparak bir metni anlamak ne ölçüde mümkündür?
- Edebiyatın bireysel/etik gelişime katkısı ne kadar önemlidir, nasıl?
- Edebiyat çalışmalarında kanıt göstermenin yeri, önemi nedir?
- Edebiyat çalışmalarında ne tür bilgi kazanırız?
- Bir dilden diğer dile çeviri yapılırken kaybolan nedir? Niçin?

A:ANALİZE DAYALI TÜR: METİN DEĞERLENDİRME/ÇÖZÜMLEME : EDEBİ ELEŞTİRİ

Bu tür bir çalışmada derin bir çözümlene yapabilme için bir eserden yoğun bir pasajın seçilmesi gerekir. Şiir/ öykü/düz yazı çok uzun değilse (40 satır/dize kadar) tümü alınır ve metin her açıdan değerlendirilir.

Anadili dersinde kazandırılacak en temel beceri METİN ÇÖZÜMLEME becerisidir. Öğrenci herhangi bir metne nasıl bakılacağını bu derste öğrenmelidir. Derslerde farklı özelliklere sahip metinlere içerik, biçim, dil ve anlatım açısından bakılır ve bunlar arasındaki ilişkiler farkedilir.

Bu çalışmada sanatçının anlatmak istediği durum/olayı nasıl bir dil kullanarak, hangi edebi tekniklerden yararlanarak ortaya koyduğu bulunur. Metnin merkezindeki ileti/durum neyse ondan kopmadan; diğer unsurlarla onun arasındaki bağı koparmadan yorumlar yapılır.

Bir edebi eleştiri yazmanın çeşitli teknikleri vardır ama yazıda mutlaka **Ne? Neyi? Nasıl?** sorularının cevapları olmalıdır. 1.Ne anlatmış? Dış yüzeydeki görünür durum/olay. 2.Neyi göstermiş? İçeride saklı olan veya açıkça ifade edilmemiş olan niyet/iletiler.3.Nasıl anlatmış? Hangi edebi teknikleri, yolları kullanarak bunları vermiş?

Önemli Not: Önce fark edilmesi gereken, metnin merkezinde neyin olduğudur. Tema/çatışma/durum nedir? Bunu fark ettikten sonra diğer bütün yan unsurları bununla bağlantılayarak ilerlemek gerekir.

Farklı planlar yapılabilir bu tür yazı için. Bir örnek:

BAŞLIK (Kısa ve içerikle ilgili olmalı.)

GİRİŞ

Söz konusu metinde genel olarak hangi durumun ortaya konduğuna/hangi temaya yaslanıldığına/hangi çatışmanın merkeze konduğuna dair bir cümle kurulur.

Mesela Macera şiirine bakarsak hemen şiirin bir tezat üzerine kurulu olduğunu fark ederiz: Çocukluk-sorumsuzluk-oyun X Yetişkinlik-geçim derdi-sanatçının değerinin bilinmemesi gibi.

(Metin, uzun bir eserden alınmış bir parçaysa bu parçanın bütün içindeki yeri ve öneminden burada kısaca bahsedilir.)

GELİŞME

Metnin içindeki önemli noktalar merkezdeki düşünce/duygudan kopmadan gruplanır ve her gruptan bir paragraf oluşturulur. *Orhan Veli'nin Macera adlı şiirine bakarsak: Şiirdeki duygu grafiği ve şiirin yapısı, başlığı bir paragraf; çocukluk dünyasıyla ilgili imgeler ve bunların açılımı bir paragraf; büyümenin nasıl anlatıldığı, hayatın gerçekleri ve bir "şair" olarak yetişkinlik bir paragraf olabilir.*

Her paragrafta birtakım sorular sorarak anlamı açmak, genişletmek mümkündür: *Şiir nasıl bir tonla başlıyor, nasıl bir tonla bitiyor? Hangi duygudan hangi duyguya geçiş yapılmış? Bu geçişi keskinleştirmek için şair dize sayılarından, noktalama işaretlerinden yararlanmış mı? Şiirde bu yönde kurulan tezatlardan hangileri? Başlık niye Macera?, Çocuk dünyası ne şekilde çizilmiş, şair bu dünyayı ve doğayı şiirinde niçin, nasıl kullanmış? Bunun merkezdeki iletiye katkısı ne? Büyümeyle gerçekler arasında nasıl bir bağlantı kurulmuş? "İnsanların içine girmek" burada ne anlamda kullanılmış? "Görme" eylemi nerelerde ne şekillerde, niçin bu kadar çok vurgulanmış? Şiir dördümlüklerle giderken son bölüm niçin iki dize? Son iki dizeye yüklenen anlamı açmak için "zavallı şair" ifadesini nasıl yorumlarız? gibi.*

Açıklamalarımızda metnin içeriği, kullanılan dil ve edebi teknikler içiçe olmalıdır. Yani metnin içeriğinin bir paragrafta, dil ve anlatımının diğer bir paragrafta, biçimsel özelliklerinin ayrı bir paragrafta birbirlerinden tamamen kopuk bir biçimde yer alması tercih edilen bir tutum değildir. Bir şiiri dize dize açıklamak, bir öykü veya romandan alınan bölümü satır satır giderek değerlendirmek de "bir yapı kurmak" değildir.

Saptamaların ikna edici kılınması için metnin içinden uygun alıntılar seçilir. Alıntı ve göndermelerin kurallara uygun olarak yazılması gerekir.(*)

Öğrenci bu çalışması sırasında anlamlı biçimde ilişki kurabileceği başka eserlere de kısaca göndermeler yapabilir.

SONUÇ

Metindeki ana mesele/sanatçının niyeti/metnin omurgasının altı çizilir ve sanatçının bunu özellikle hangi teknik/leri kullanarak metni etkili kıldığı kısaca ifade edilir. Bunu yaparken öğrenci yukarıda yazmış olduğu cümleleri tekrarlamamalı, yeni ifadeler bulmalıdır.

Yazıyı kaparken metindeki iletinin daha geniş açılımlarına da (bireyden topluma, yerelden evrensele giden) kısaca değinilebilir.

(*)ALINTI:

1.DOLAYSIZ ALINTI (kısa veya uzun)

a.Kısa Alıntı:Üç satırdan daha kısa yer tutacak olan dolaysız alıntılar tırnak arasında ve metnin akışını bozmayacak biçimde kullanılır.

b.Uzun Alıntı:Üç satırdan daha uzun olan dolaysız alıntılar sağ ve soldan daraltılarak, tırnak kullanılmaksızın ve tek aralıklı olarak yazılır.

2.DOLAYLI ALINTI

Dolaylı alıntı, kaynaktaki bilginin özünü değiştirmeden bu bilgi/olay/durumu farklı sözcüklerle ifade etmektir.

BAZI ÖNEMLİ NOTLAR:

Alıntı ve göndermeler, bir saptamayı desteklemek için gerekli yerlerde kullanılmalıdır. Mesela; “Mme Bovary'nin kızının adı Berthe'dir.” ifadesi bir saptama değildir; kitapta zaten açıkça belirtilmiştir bu. Bu ifadeyi kanıtlamaya çalışmak abestir. Saptama şöyle bir şey: Mme Bovary, şatodaki baloda asil bir hanıma “Berthe” diye seslenildiğini duymuş, kızına soyluların dünyasından seçtiği bu ismi koymuştur. Emma Bovary'in hep üst kesimi taklit etmesine örnek verirken bu farkediş anlam kazanır. Alıntı yapmak için alıntı yapılmaz. İşlevsiz bir alıntı mantık zincirini koparır; anlatımın akıcılığını, açıklığını olumsuz yönde etkiler.

Alıntı ve göndermelere hiç başvurulmaması kadar onlara aşırı bir yaslanma da yanlıştır. Yazıda öğrencinin değerlendirmeleri, saptamaları, özgün düşünceleri her zaman alıntılardan daha çok yer tutmalıdır.

Alıntılar teknik olarak hangi kaynağa dayanıyorsa yazı baştan sona ona uygun biçimdeki alıntı kurallarıyla devam etmelidir. Farklı teknikleri aynı yazıda kullanmak doğru değildir. (Alıntı teknikleri için en çok kullanılan kaynaklar: MLA style sheet, MHRA style book)

B:SENTEZE DAYANAN YAZI: EDEBİ MAKALE

KARŞILAŞTIRMALI YAZI veya BİR ESERDE BİR TEMANIN İZİNİ SÜRME

Dönem ödevleri, yıllık ödevler de bu makale türünün genişletilmiş halleridir.

AŞAMALAR:

1.KONU SEÇİMİ/AMAÇ SAPTAMA

Hangi eser/lerde hangi meseleye bakacağım? Şu eser/ler, şu tema. İlgimizi çeken genel bir konu seçimiyle başlar süreç. *Mme Bovary'de inanç meselesi. Kiralık Konak'ta modernleşme meselesi.*

Fatih Harbiye'de, ana kadın karakterin kadın olarak nasıl konumlandırıldığı gibi. Ayrıca bu üç eserde yazarların kadın karakterleri amacına uygun olarak nasıl kullandığına bakılabilir. Aşk-ı Memnu ve Mme Bovary'de aldatmanın nasıl verildiğine bakılabilir gibi.

2.KONUUYU SINIRLAMA/DARALTMA

Konu sınırlanmazsa yüzeyde kalınır. Daraltmak gerek. *Emma'nın inançla ilişkisi ne şekilde ortaya konmuş, neden? Seniha'nın (Kiralık Konak) peşinden koştuğu nedir, bu arayış onu hangi noktaya getirir? Neriman (Fatih Harbiye) bir kadın karakter olarak nasıl çizilmiştir? Üç eserdeki kadın karakterlerin giyim ve eşyaya bakışı nasıldır? gibi. Aşk-ı Memnu ve Mme Bovary'de aldatılan eşler nasıl ortaya konmuştur, niçin?*

3.KONUUYLA İLGİLİ BİLGİ TOPLAMA

Seçtiğim konuda yeterli bilgim var mı? Eser/ler dışında hangi kaynakları taramalıyım? Söz konusu eserleri iyi anladım mı? Eser/leri tarama, not alma, ilgili sayfa numaralarını tespit etme, küçük özetler çıkarma aşaması.

4.SAVUNULACAK BİR İDDİA/SAV BULMA

Bilgilendikten sonra savunacağım şey netleşti mi? Neyi savunacağım? (TEZ: Tartışılabilir bir saptama) Tezi, anlaşılır, açık hale getirmek gerek.

Bir makale veya rapor bir ana konu/tez etrafında olmalı; o da yazıda başta ve sonda açıkça ifade edilmelidir.

Yukarıdaki eserlerle devam edersek; öğrencinin varabileceği noktalar/iddialar/tezler:

Emma'nın inançla ilişkisi de edebiyatla, erkeklerle ilişkisi gibi sorunlu. Emma, erdem arayışıyla değil tutkularıyla yaklaştığı dinden yararlanamıyor.

Seniha, modern olmak adına batıyı kendi yorumuyla taklit eden ve bu yolda masumiyetinden taviz veren bir karakter. Eser boyunca ahlaki olarak da, mutluluk olarak da hep geriye doğru gider.

Neriman zayıf bir kadın karakter olarak çizilmiş; toplumun kadınlara karşı olumsuz bütün önyargılarını bünyesinde barındırıyor. (Feminist bir yaklaşımla eseri bu açıdan tarama ve eleştirme)

5.PLANLAMA YAPARKEN

Bunu dağılmadan nasıl anlatırım? Savımı nasıl geliştirebilirim? Tanımlama, örnekleme, karşılaştırma, alıntılama gibi teknikleri nerelerde kullanmalıyım? Bunları hangi sırayla yazmalıyım? Savıma muhtemel itirazlar neler olabilir? Onları nasıl çürütebilirim?

REÇETE: GİRİŞ- KONUYU GENİŐLETME ve DOĞRULAMA-SONUÇ

Önce “konu/mesele” net bir biçimde ortaya konulur, sonra açılır, “tartıŐılır” ve belli bir “sonuca” ulaŐılır.

Konudan uzaklaŐılmamak için sağlam bir plan kurulmalı ve bu uygulanmalıdır. Her paragrafta iŐlenen yan konular birbirleriyle bağlantılı olmalı, okur bu bağlantıları rahatlıkla takip edebilmelidir.

Yazıdaki her cümle bir önceki cümleyi açık bir biçimde izliyor olmalı. Aynı Şekilde paragraf da. Bu bağlantılar doğru kurulmazsa okur anlamakta zorlanır ve yazıya ilgisini kaybeder. Geçiş sözcükleri veya ifadeleri, yazıdaki düşünceleri takip eden okurun iŐini kolaylaŐtırır. Yeri geldiğinde “Bununla birlikte, Sonuç olarak, Bir karşılaştırma yaparsak” gibi ifadeler okurun bağlantıları daha iyi farketmesini sağlar. Her paragraf, ana konuyla ilgili bir yan konu taŐır ve bu, paragrafın baŐlarında açıkça ifade edilir. Her paragrafın merkezdeki konuyla ilişkisi açık olmalıdır. Böyle değilse ya bu paragraf çıkarılmalı ya da ana konu tekrar elden geçirilmelidir.

Bu tür yazılarda yeni sentezler kurmak yaratıcılıktır. Esere farklı bir yerden baktırabilen ve düşündüren yaklaşımlar özgündür.

Ayrıca;

Bir metin üzerine eleştiri yazarken soğukkanlı ve yapıcı bir dil kullanmak gerekir. “Bu eseri okumak zaman kaybı.”, “saçma”, “anlamsız” gibi yorumlar amaca uygun değildir. Öğrenciden beklenen sözlü saldırı değil; dengeli, anlamlı bir tartıŐmadır.

6.YAZMA Plana uygun olarak ilk taslağı oluŐturma. Sonra bunu geliŐtirme ve gözden geçirme.